

טו. מקיימים כל תעניות השובבי"ם דהיינו בשנה פשוטה כל יום ה' דשבועות שובבי"ם ובשנה מעוברת מוסיפים גם יום ה' דשבועות תרומה תצוה^{טז}.

טז. בשבוע שחל בה ער"ח שבט או אדר, אם חל ער"ח ביום ה' עושים גם יוכ"ק כפי הסדר שיתבאר לקמן ואם חל ער"ח

אח"ח 1234567

מקורות והערות

בער"ש, אף שהוא יומו, מיהו נראה דאין הלכה כן דהרי י' בטבת מתעניין ביום ו', ועוד דלגבי ט"ב אמרינן בגמרא מגילה ה' ע"א דלא מקדימין כשחל בשבת מצד אקדומי פורענותא וכו' והרי גם כל עיקר תענית צדיקים בז' באדר הוא משום דאז ריע מזליה וכמו שנאמר טעם זה להתענות ביום היארצייט ומשרבע"ה אביהם של כל ישראל, וא"כ אקדומי וכו' וגם תענית יארצייט כשחל בער"ש מתענים וכשחל בשבת אין מתענים כלל להרמ"א ולמחבר למחר וכבסי' תקס"ח ט' אבל לא מקדימין. ומפני זה נראה דאין המנהג להקדים אז ליום ה' אלא לאנשי הח"ק הנוהגים אז להרבות בסליחות בשחרית ולהזכיר נשמות בשחרית ומנחה ולפקח על הקברים שכל זה לא ניתן לעשות בער"ש מפני כבוד השבת, אבל אלו שרק מתענים ומתאספים למנחה בקריאת ויחל ותו לא, אין לגבם טעם להקדים תעניתם, אלא יתענו כל אחד ואחד לעצמו ביום ו', אלא שלענין להתאסף ולקבוע מנין לקריאת ויחל בזה כדאי הוא האגור בשם שבלי לקט, הובאו ביה יוסף בסי' תק"ן, לסמוך עליהם הסוברים שגם בעשרה בטבת שחל בער"ש אין קוראים למנחה ויחל, ויש קהילות שלימות שנוהגים כן והם בני תימן מתפללי נוסח השאמי ועוד ולכן אף ששם כבר פסק הרמ"א בסי' תק"ן ס"ג דלא כדעה זאת, מ"מ בתענית זה כדאי הם לסמוך עליהם, ומפני זה אין אנו עושים מנין אז. ועיין בזה בארוכה בסדור כנסת הגדולה חלק א' ע' תרכ"ז ובספרו ויצבור יוסף בר ח"ג פי"ב וכן עי' מנהג מרוקו כמ"ש בס' תורות אמת סי' תק"נ, הובא בס' חזון עובדיה ארבעת תעניות עמ' ק"ג סק"ב ע"ש.

טז. שע"ת תרפ"ה ס"ק ב'.

ביום אחר עושים בער"ח גם סדר השובבי"ם וכדלקמן ואין עושים אז ביום ה' י"י.

יז. חל ט"ו בשבט ביום ה' וכן בשנה מעוברת י"ח שחל פורים קטן ביום ה' או ביום ו' עושים בשבוע ההוא ביום ב' י"ט. ובמעוברת שחל ז' באדר א' בימי השובבי"ם ת"ת עושים באותו שבוע בז' אדר ולא ביום ה' כ'. ואפילו הכי חוזרים ועושים בז' אדר ב' אם לא חל ביום ו'.

יח. בתעניות שובבי"ם הנ"ל אומרים סליחות לשובבי"ם כשעה ועשרים לפני השקיעה ומנחה חמישים רגעים לפני השקיעה בקריאת ויחל עננו נשיאכ"פ אבינו מלכנו וכו'.

יט. ואם עושים באותו יום גם יוכ"ק מתחילין סליחות שעה וחמישים וחמשה רגעים לפני השקיעה ויוכ"ק שעה עשרים וחמשה, ואז אין אומרים ביוכ"ק אשמנו כלל כ"א.

כ. הסליחות לשובבי"ם אומרים כפי הנדפס בחוברות הנמצאות בבית הכנסת, ובשנה פשוטה אומרים הסליחות דשני בתרא בפרשת משפטים, ובמעוברת בתצוה.

מקורות והערות

יז. כ"ה המנהג בירושלים, וכ"כ בלבושי מרדכי וינקלר מהד"ת אור"ח סי' ט', וסי' קס"ג.

יח. כן הונהג, וכ"ה להדיא בלקט יושר להתרה"ד דף קט"ז, וכ"כ בלבושי מרדכי הנ"ל סי' קס"ג.

יט. מכיון שי"א דאין להתענות ביום שלפני פורים קטן מדבעי חיזוק.

כ. כן הונהג בכדי להרויח גם תענית ז' אדר די"א דמתענים בראשון עיין בסי' תק"פ מ"ב ס"ק ט"ו.

כא. מדאמרו כבר בסליחות.

בענין קביעות תעניות שובבי"ס(ת"ת)

הנה במה שאנחנו נוהגים כבר הרבה שנים במנין באהבת חסד, בשבועות השובבי"ס שעושים בכל יום חמישי, אבל אם באותו שבוע חל גם ער"ח אנחנו עושים גם השובבי"ס באותו יום ^{אוצר החכמה} שעושים יום כיפור קטן, בכדי לא לעשות שני פעמים בשבוע אחד, ודהיינו שאומרים אז הסליחות של שבוע שובבי"ס ההוא לפני יוכפ"ק, ואין עושים אז ביום חמישי של שבוע ההוא.

וכמו כן אם ביום החמישי חל ט"ו בשבט מקדימים השובבי"ס ליום רביעי, וכמו כן בחל פורים קטן ביום הששי עושים ביום החמישי כרגיל, כן נהגנו עד היום, וכעת נתעוררתי אם כל זה הוא כדיון או לא, דהרי בכל מקרים הנ"ל כבר אין אומרים תחנון במנחה בזמנים ההם וא"כ מהיכי תיתי להרבות אז בתחנונים וודויים.

ויש לחלק החקירה לשני מקרים המקרה הקל יותר הוא ^{אחי"ח 1234567} שעושים הנ"ל ביחד עם יוכ"ק, שממילא אומרים אז סליחות וודוי של יוכ"ק. והמקרה השני, דהיינו שלמחר חל ט"ו בשבט או פורים קטן שבאופן רגיל במנחה שלפניהם כבר א"א תחנון.

ובמקרה הראשון, שהוא ער"ח לכאורה יש לשאול על יוכ"ק גופא, איך תקנו לומר בשעה שאין אומרים תחנון אז וראיתי באיזה ספר שאמנם גדול אחד שפך על זה גופא מרורות ואסר לומר יוכ"ק (אא"כ הוא נדחה), אמנם מנהג ישראל אינו כן, וכבר נהוג זה כמה וכמה מאות בשנים ואחר שכבר הונהג כן אין לנו לחקור איך בתחילה תקנו כן, ואין לך אלא מקומו ושעתו, ורק המג"א בסי' תי"ז ס"ק ב' שכבר הרגיש בזה וכתב, דנ"ל דטוב לומר הסליחות קודם מנחה כי מהמנחה ולמעלה כבר חל ר"ח, ע"כ. והנה המתקן בזה מעט, אבל בעיקר הדבר עדיין קשה וכי המנחה מחילה את הר"ח, והרי מחצות היום הוא כבר כעין קדושת ר"ח וגם בזה גופא

לומר היוכ"ק לפני מנחה רובם לא נוהגים כך, כידוע, ורק במנין שלנו באהבת חסד ואולי בעוד איזה מקומות נוהגים כך, ועיין בשערי ציון עם שערי אורה בע' 234 שכתב, וכן ראיתי נהוג בקלויז רבתי בעיר פרעמישלא יצ"ו, ועכ"פ כיון שכבר נקבע כך, הרי נקבע, והשאלה היא, אם נוכל להוסיף ולומר אז גם שאר תחנונים, דהיינו הסליחות דשובבי"ם שהם לא נקבעו לאומרים אז דהרי נקבעו לומר בבקר ורק אנו דוחים אותם לפני מנחה, והמג"א בסי' תר"ה ס"ק ה' כתב, דנ"ל דאין לומר בערב יוהכ"פ תחינות בבית הקברות רק מה שקבעו הקדמונים מאחר דא"א תחנון, ע"כ. ולכאורה ה"ה כאן דיוכ"ק הוא לדידן בבחינת מה שקבעו הקדמונים אבל להוסיף סליחות שובבי"ם הרי קדמונים לא קבעו לומר לעת המנחה, ואין אומרים בזה מיגו דהותר לקריו הותר לצרעתו, כדחזינן מדברי המג"א הנ"ל מיהו חזינן גם דעה אחרת בנידון כעין זה דהחוק יעקב בסי' תכ"ט כתב, לענין צידוק הדין בלויה, דמנהג פראג כבשאר מקומות שביום שא"א תחנון אין אומרים צדוק הדין כיו"ד בסי' ת"א סע' ו' אלא דכתב, דבפראג אומרים צדוק הדין בער"ח לאחר חצות כיון שיאמרו יום כפור קטן הרי דחזינן דס"ל דאף שלא תקנו קדמונים לומר אז צה"ד דהרי סבירא לן דביום שא"א תחנון לא תיקנו קדמונים לומר צה"ד אפי"ה אמרינן דמגוי דהותר וכו' וביוכ"ק גופא יסברו, דזה נקרא תקנת קדמונים לדידן, ובמ"ב שם ס"ק ח' כתב דאומרים צד"ה בערב ר"ח לאחר חצות ולא התנה כלל דוקא אם יאמרו יוכ"ק, ולפי זה מצינו סמך למנהגנו לומר הסליחות דשובבי"ם בער"ח לפני יוכ"ק, ומדקשה להחמיר בזה ולקבוע שני ימים לתענית בשבוע אחד לכן אנחנו סומכים על זה.

אמנם בחלוקה השניה שכתבתי כגון בערב ט"ו בשבט או בערב פורים קטן בזה בודאי ראוי להחמיר שלא לומר אז מדלא תיקנו קדמונים לומר אז וגם אין שם שום דבר שכן תיקנו קדמונים שנוכל לצרף הסליחות לשם, בזה בודאי ראוי להחמיר ולשנות

המנהג, ודהיינו כשחל ט"ו בשבט ביום ה' או פורים קטן ביום ו'
להקדים התענית של השבוע ההוא והסליחות ליום ב' ולא ליום ד'
כשחל ט"ו בשבט ביום ה' וכמו כן לבטל יום ה' כשחל פורים קטן
ביום ו' ולהקדים ליום ב'.

[אוצר החכמה]

אמנם בעיקר הדבר במה שכתב המג"א הנ"ל בסי' תר"ה דאין
להוסיף לומר על מה שקבעו הקדמונים יש לומר דזה דוקא
בעיצומו של יום כגון ער"ה ועריוהכ"פ משא"כ על מה שאנו דנין
דהוא יום לפניהם לאחר חצות דקילא מעצם היום דהא בסי' קל"א
ס"ו יש דעה דבערב חנוכה נופלים ע"פ במנחה, אבל עכ"פ אין בזה
הפסד אם אנו מחמירין שלא לקבוע השובבי"ם בערב ט"ו בשבט או
בערב פורים קטן.

ובענין צדוק הדין בער"ח לאחר חצות, הנה כאן באר"י המנהג
לא לומר אף שבבתי הכנסת יאמרו אח"כ יוכ"ק, וכן
בהלויית אמי ע"ה שהיה בער"ח אדר ב' שנת תשמ"ו לאחר חצות
לא אמרו צדוק הדין.